

Ірина Миколаївна Левицька,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛОГОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається феномен діалогу в філософському, психологічному та педагогічному аспектах. Розкрито значення діалогу в музичній освіті. Автор підкреслює, що діалог повинен ґрунтуватись на відвертості, гуманності, толерантності, доброзичливості, активності, готовності прийняти думку іншого, рівності психологічних позицій вчителя й учнів. Відзначено, що мета діалогової взаємодії в навчально-виховному процесі майбутніх учителів музичного мистецтва полягає в тому, щоб вести студентів шляхом активно-творчої, духовно-особистісної, «розуміючої» взаємодії з музикою, а також сприяти їх самореалізації в цьому процесі.

Ключові слова: діалог, діалогова взаємодія, музично-педагогічний діалог, майбутні вчителі музичного мистецтва.

Постановка проблеми. Сучасна система загальної та професійної освіти визначає музичне мистецтво як поліфункціональне явище, що має величезний потенціал у духовному становленні та розвитку особистості. Завдяки своїй художньо-комунікативній природі музика не тільки включається у процес людського спілкування, але і є незамінним засобом, за допомогою якого організуються міжособистісні контакти учасників художньої комунікації.

Діалог пронизує весь процес навчання та сприяє прагненню студентів до співпраці, відвертості, позитивної настанови на пізнавальну діяльність, обмін сенсами з іншими суб'єктами, породжує готовність майбутніх спеціалістів до розуміння вимог, порад педагога, а його, в свою чергу, до розуміння особливостей пізнавальної діяльності студентів, їх логічного мислення, самопочуття, індивідуальних можливостей тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема діалогу, діалогових відносин бере витoki ще з античної та середньовічної культури. Становлення діалогу в якості універсального засобу мислення особливо виявився в софістиці. Зокрема Сократ активно застосовував форму діалогового спілкування. На відміну від софістичного методу суперечки, яка спрямована на обов'язковий доказ помилковості іншого погляду, метод Сократа припускав вільний обмін думками між рівноправними співбесідниками; емоційну включеність тих, хто спілкується; народження нового знання щодо предмету обговорення; взаємопроникнення; співтворчість; єдність мети; етичне перетворення тих, хто взаємодіє.

З погляду філософії (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бурер та ін.), діалог (від грец. dialogos – бесіда) – інформативна і екзистенціальна взаємодія між партнерами спілкування, за допомогою якої відбувається розуміння. Діалог може трактуватись як вибір сторонами сумісного напрямку взаємодії або як раціоналізований діалог, коли подія зустрічі переглядається, виходячи з отриманого результату. Крім того, слід розрізнити

діалог у традиційному розумінні – логічний – і діалог у сучасному розумінні – феноменологічний. У першому випадку зв'язок здійснюється через сферу загальнозначущого, через мову. У другому – безпосередній обмін і переклад між персональними світами, що зберігають свої особливості [6].

У психології (С. Братченко, А. Добрович, В. Зінченко, Д. Леонт'єв, С. Рубинштейн та ін.) діалог розглядається як специфічна форма міжособистісної взаємодії і якість відносин, за яких інша людина (співбесідник) виступає як рівноправний вільний суб'єкт, що володіє своїми інтересами, цінностями і внутрішнім світом і переслідує свої цілі. Відносини із співбесідником по діалогу повинні носити характер взаємодії, при якій обидві сторони в однаковій мірі враховують і поважають відмінності поглядів [2].

Стосовно педагогічних наук (Г. Балл, І. Зязюн, В. Кан-Калик, В. Кушнір, В. Семиченко, Ю. Сенько, П. Фрейре та ін.), то цей феномен використовується в декількох сенсах: 1) діалог різних, що історично існували, логік, культур, засобів розуміння; 2) діалог, коли в спілкуванні учні і вчителі проявляють свій власний погляд на світ, власний особистісний сенс; 3) діалог як мікродіалог із внутрішнім співбесідником (у нашому дослідженні можна говорити про «віртуальний» діалог з автором музичного твору), що протікає у формі особливої внутрішньої мови, що не є тотожною мові зовнішній (у цьому випадку засобами музичної мови).

Мета статті – розкрити особливості діалогової взаємодії в музично-педагогічному процесі, що ґрунтується на принципі ціннісної взаємодії викладача і студента з музичним мистецтвом.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що діалогове спілкування в педагогічному процесі характеризується певними особливостями. Серед них: діалог поколінь в історичному часі; принципова рівноправність суб'єктів; рушійними силами і ініціатором діалогу є всі учасники педагогічного процесу; діалогова форма є відношенням міжсуб'єктної твор-

чості між учасниками, креативна функція як учителя, так і учня передбачається з початку взаємодії; проектування діалогу в процесі навчання для вчителя є засобом розвитку педагогічного, по суті, діалектичного мислення. Доцільно звернути увагу на те, що існує не тільки зовнішній діалог, але і внутрішній. Внутрішній діалог продукує прямі, відверті питання, проектує дії, вчить людину контролювати свої вчинки, допомагає оцінити адекватність власних дій і вчинків інших. Тоді в результаті рефлексивної внутрішньої роботи зовнішній міжсуб'єктний діалог стає більш послідовним, відкритим, узгодженим.

Але діалог ми розуміємо не лише в значенні розмови між двома особами, а і як обмін сенсами у спілкуванні, досягнення взаєморозуміння. Дійсно, збагнення співбесідниками поглядів, визнання своєї рідності смислової позиції кожного – одна з істотних рис діалогу і необхідна складова особистісного контакту. У діалоговому взаєморозумінні співбесідники відкриті один одному, прагнуть не тільки зрозуміти, але і бути зрозумілими.

У свою чергу, діалогічність Ю. Сенько визначає як один з принципів стилю нового педагогічного мислення, слідування якому передбачає обмін знаннями, особистісними сенсами, сумісний пошук, здатний стати взаємним навчанням, основою співтворчості учасників освітнього процесу. На думку автора, в багатьох учителів не сформовано професійне вміння реагувати на критику або ситуацію провокуючої поведінки, вступати в контакт з іншим. У цій ситуації діалог виступає як спосіб суб'єкт-суб'єктної взаємодії, реалізація особистісного підходу через створення загальної атмосфери довіри і прийняття, врахування особистісної самоцінності учня [10].

Зауважимо, що існують особливості діалогової взаємодії:

- відкритість суб'єктних позицій один одному в спільній діяльності. Продуктивність діалогу і досягнення спільної мети залежать від того, наскільки одному суб'єктові відомі думки іншого, наскільки один суб'єкт обізнаний про дії і наміри іншого, може оцінювати та прогнозувати їх;

- через різницю суб'єктних позицій учасників діалогу кожна сторона набуває статусу опонента (для збереження діалогових відносин необхідна здатність кожного суб'єкта вибудувати систему доказів і спростувань);

- ставлячи запитання, суб'єкт діалогу завжди очікує відповіді (формулюючи запитання, суб'єкт повинен враховувати те, яким чином відреагують і оцінять його партнери по діалогу. Обов'язковою умовою діалогових відносин є толерантність до інших поглядів).

- суб'єкт, який вступає в діалогові відносини, повинен володіти здатністю або вмінням ставити запитання;

- на успішне досягнення діалогових цілей можна сподіватися тільки завдяки аргументованості висловлювань і переконливості суб'єктних позицій [11].

Отже, педагогічний діалог будується на основі відвертості, гуманності, толерантності, доброзичливості, спільному баченні суб'єктами взаємодії ситуації, взаємної спрямованості на розв'язання проблеми, активності, готовності прийняти точку зору іншого, рівності психологічних позицій вчителя й учнів, взаєморозумінні тощо. Основні функції педагогічного діалогу полягають у передачі інформації, соціального досвіду, культурної спадщини людства і конкретного оточення адекватними засобами, в результаті чого й формується певний світогляд; у регулюванні стосунків, формуванні взаєморозуміння як результату комунікації; забезпеченні саморегуляції та саморозвитку особистості на основі «діалогу з собою», прийнятті вчителем учня як цінності, орієнтації на його неповторність тощо [3: 30].

Як відомо, весь процес музичного навчання і виховання здійснюється переважно шляхом міжособистісного контакту, тобто за допомогою діалогу. О. Рудницька вважає, що діалогічність – невід'ємна частина мистецької освіти. Вона пронизує і реальні діалогічні відносини за темою мистецтва, і внутрішні процеси осмислення набутих художніх вражень. Діалогічне спілкування автор розуміє як складний багатогранний процес, що охоплює взаємодію суб'єктів, обмін інформацією між ними, виникнення і ствердження близької для обох учасників позиції, вираження ставлення один до одного, взаємовплив та взаєморозуміння [9: 63].

На думку О. Зиміної, музично-педагогічний діалог – це процес духовної співтворчості композитора, вчителя і учнів, що відповідає природі музики і засобу взаємодії з нею; спрямованість цього діалогу характеризується встановленням духовно-особистісного контакту композитора, вчителя і учнів і створенням на уроці атмосфери творчої активності. Автор виділяє такі напрями діалогової взаємодії на уроці музики:

- діалог учнів і вчителя (як колективного суб'єкта) з композитором, представленим своєю «естетичною» (художньо-смисловою) позицією», відбитою в образному змісті музичного твору;

- діалог учнів з учителем, у якому викладена вчителем «вербальна модель» музичного твору і пов'язана з нею естетична оцінка музики сприймається як самостійний художньо-образний «смісловий текст», внаслідок чого виникає діалог учнів зі «сміисловою позицією» вчителя;

- діалог між самими учнями, їхніми «смісловими позиціями», діалогічно переробленими у свідомості особистості кожного крізь призму своїх цінностей [4]. Ми також погоджуємось з автором, що підставою для організації діалогу на уроці музичного мистецтва є індивідуальність сприйняття, розуміння і естетичної оцінки музики учасниками спільної діяльності, яка зумовлена варіативністю знакової природи мистецтва і неоднозначністю виражених музикою художніх сенсів.

О. Бочкарьова розглядає музично-педагогічний діалог як умову становлення здатності до співпережи-

вання; як можливість активізації внутрішнього діалогу і народження нових сенсів. На думку автора, діалог сприяє саморозумінню, самоактуалізації і саморозвитку і тим самим впливає на ефективність навчального процесу. У дослідженні підкреслюється, що діалог – це багатовимірне ціннісно-смісловне спілкування, «глибинне єднання» особистості і предмету пізнання. Ціннісний сенс виступає характеристикою цілісності змістовних структур педагогічного діалогу, умовою гармонізації міжособистісних відносин, що складаються в педагогічному процесі і самоактуалізації особистості. Науковець відзначає, що дидактичний діалог передбачає створення «зустрічних» інтерпретацій, пошук власних сенсів, коректує контекст спілкування; це внутрішня робота особистісної свідомості з сенсом, простором і часом [1]. Таким чином, у різних видах музичної діяльності вчитель музики організовує діалог, мета якого – знайти єдність у творчій тріаді «композитор – виконавець – слухач». Моделюючи процес музично-педагогічного спілкування, вчитель організовує діяльність учнів на процес створення, відтворення, сприйняття музичних творів.

Модифікуючи ідеї В. Біблера щодо підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, важливо відзначити, що основні його положення органічно знаходять своє втілення у змісті музичної освіти. Так, принцип текстології навчання лежить в основі індивідуального навчання студентів на заняттях з фахових дисциплін, коли майбутні вчителі музичного мистецтва, освоюючи навички гри, знайомляться з музичними текстами – творами композиторів різних стилів та епох. Освоюючи стилістичні особливості музичних творів і працюючи над текстом, студент проникає в композиторський задум твору, а через нього охоплює цілу культурну епоху. Під час таких занять виявляється специфіка позиції кожного студента, знаходження «своїх» сенсів педагогічної діяльності, розуміння себе та іншого.

Діалог у педагогіці музичної освіти – це не просто засіб, метод. Це сутнісна основа музично-освітнього процесу, його методологічний принцип, оскільки сама музика є актом одночасно особистісного і міжособистісного спілкування. У ситуації істинно духовного діалогу педагог вже не «вчить», а прагне до того, щоб учень вчився сам. В ідеалі урок музики – це основа діалогової взаємодії художника-композитора, художника-педагога і художника-учня, наповнений духовно-ціннісним змістом [5].

Аналогічних позицій дотримується О. Олексюк, яка вважає, що в музично-виконавських класах спілкування відбувається в ході спільної роботи вчителя і

учня над музичним твором і виражається в обміні думками, з авторською інтерпретацією музичного твору, що вивчається [7:14].

Як справедливо зазначає Г. Падалка, діалогової взаємодії з учнем неможливо досягти, якщо вчитель не володіє технікою педагогічного спілкування, не вміє свідомо відрегулювати міжособистісні стосунки. Для того, щоб перетворити учня в ініціативного партнера музично-творчого процесу, педагог-музикант має опанувати цілу низку специфічних професійних умінь. Техніка створення навчального діалогу передбачає вміння сформулювати запитання, поставити його в потрібному ракурсі і в потрібний момент, вміння уважно вислухати, щиро цікавлячись змістом як словесної відповіді, так і художньо-творчого самовираження учня, дати можливість учню розкритись, виявити власне розуміння мистецьких явищ. Важливим є здатність до тактовної корекції навчальних пошуків, вміння створити ділову і разом з тим доброзичливу, натхненну атмосферу уроку [8: 171].

Отже, діалогізм у процесі музичного навчання знаходить своє втілення в різних формах:

- діалог між студентом і викладачем на індивідуальних заняттях;
- діалог між студентом і твором, а також «віртуальний» діалог з композитором – автором виконуваного твору;
- діалог між студентами, які виступають у ролі виконавців-інтерпретаторів і студентами-слухачами на концертах, семінарах;
- макродіалог між культурами, коли музикант виконує твори різних композиторів.

Висновки. На підставі вищевикладеного вважаємо, що в підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва велике значення має діалогічна взаємодія, оскільки сутність діалогу полягає у визнанні унікальності один одного кожним партнером, їх взаємної рівності по відношенню один до одного, у відмінності та оригінальності точок зору, в орієнтації кожного на розуміння та активну інтерпретацію його погляду партнером, взаємному збагаченні партнерів діалогу, емоційного та особистісного захоплення останніх, довірливості, щирості вираження почуттів та стану.

Таким чином, під час організації діалогової взаємодії майбутні вчителі музичного мистецтва починають знаходити особистісні сенси педагогічної діяльності, краще розуміють себе та інших, створюють активно-творчу, «розуміючу» та осмислену взаємодію з музикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочкарева О. В. Дидактический диалог в профессионально-педагогической подготовке учителя музыки в вузе: автореф. дисс. на соискание ученой степени доктора пед. наук: спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования [Элект-

ронный ресурс] / О. В. Бочкарева. – Ярославль, 2008. – 42 с. <http://vak.ed.gov.ru/common/img/uploaded/files/vak/announcements/pedagogicheskie/3-11-2008/BochkarevaOV.doc>.

2. Братченко С. Л. Диалог / С. Л. Братченко, Д. А. Леонтьев // Экзистенциальная традиция: философия, психология, психотерапия. – 2007. – № 2 (11). – С. 23-28.

3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація [Текст]: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Академія, 2006. – 256 с.

4. Зимина О. В. Диалог в профессиональной деятельности учителя музыки / О. В. Зимина // Учебное пособие к курсу «Теория музыкального образования» по специальности 030700 – Музыкальное образование. – Тамбов, ТГУ, 2006. – 104 с.

5. Методология педагогики музыкального образования: учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений / [Э. Б. Абдуллин, Е. В. Николаева, Б. М. Целковников и др.]; под ред. Э. Б. Абдуллина. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 272 с.

6. Новейший философский словарь / [сост. и гл.

ред. А. А. Грицанов]. – 3-е изд., испр. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1280 с.

7. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.

8. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

9. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

10. Сенько Ю. В. Педагогіка понимания: учеб. пособие / Ю. В. Сенько, М. Н. Фроловская. – М.: Дрофа, 2007. – 189 с.].

11. Учитель и ученик: возможность диалога и понимания. – Том 1 / Сост. Е. А. Генике, Е. А. Трифонова // Под общ. ред. Л. И. Семиной. – М.: Изд-во «Бонфи», 2002. – 239 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bochkareva, O. V. (2008). Didakticheskiy dialog v professionalno-pedagogicheskoy podgotovke uchitelya muzyki v vuzе [Didactic dialogue in professional pedagogical preparation of a Music teacher at school]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Yaroslavl. Retrieved from:

<http://vak.ed.gov.ru/common/img/uploaded/files/vak/announcements/pedagogicheskie/3-11-2008/BochkarevaOV.doc> [in Russian].

2. Bratchenko, S. L., Leontiev, D. A. (2007). Dialog [Dialogue]. *Ekzistentsialnaya traditsiya: filosofiya, psikhologiya, psikhoterapiya – Existential customs: philosophy, psychology, psychotherapy*, 2 (11), 23-28 [in Russian].

3. Volkova, N. P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia: navch. posib. [Professional pedagogical communication: textbook]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].

4. Zimina, O. V. (2006). Dialog v professionalnoy deyatelnosti uchitelya muzyki [Dialogue in professional work of a Music teacher]. *Uchebnoe posobie k kursu «Teoriya muzykalnogo obrazovaniya» - Textbook for the course “Theory of music education”*. Tambov, TGU [in Russian].

5. Abdullin, E. B., Nikolaeva, E. V., Tselkovnikov, B. M. (2006). *Metodologiya pedagogiki muzykalnogo*

obrazovaniya: uchebnik dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy [Methodology of pedagogy of music education: textbook for university students]. Abdullin, E. B. (Ed). (2nd ed., rev.). Moscow: Izdatelskiy tsentr «Akademiya» [in Russian].

6. Gritsanov, A. A. (Ed). (2003). *Noveyshiyy filosofskiy slovar [New philosophic dictionary]*. (3rd ed. rev.). Minsk: Knizhnyy Dom [in Russian].

7. Oleksiuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika: Navchalnyi posibnyk [Music pedagogy: tetxbook]*. Kyiv: KNUKіM [in Ukrainian].

8. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogy of art (Theory and methods of teaching art subjects)]*. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].

9. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika: zahalna ta mystetska: Navchalnyi posibnyk [Pedagogy: general and artistic: textbook]*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].

10. Senko, Yu. V., Frolovskaya, M. N. (2007). *Pedagogika ponimaniya: ucheb. posobie [Pedagogy of understanding: textbook]*. Moscow: Drofa [in Russian].

11. Semina, L. I. (Ed). (2002). *Uchitel i uchenik: vozmozhnost dialoga i ponimaniya [A teacher and a student: possibility of a dialogue and mutual understanding]*. Moscow: Izd-vo «Bonfi» [in Russian].

Ірина Николаевна Левицкая,

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры музыкально-инструментальной подготовки, Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

ОСОБЕННОСТИ ДИАЛОГИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье представлен теоретический аспект особенностей диалогического взаимодействия в учебно-воспитательном процессе будущих учителей музыкального искусства. Раскрывается сущность понятия «диалог», его значение в музыкальном образовании. На основе анализа научной литературы выявлено, что диалог –

это специфическая форма межличностного взаимодействия и качество отношений, при которых собеседник выступает как равноправный свободный субъект, обладающий своими интересами, ценностями и внутренним миром. Автор подчёркивает, что диалог должен основываться на открытости, гуманности, терпимости, доброжелательности, активности, готовности принять взгляд другого, взаимопонимании. Музыкально-педагогический диалог характеризуется процессом духовного сотворчества композитора, учителя и учеников, отвечает природе музыки и средствам взаимодействия с ней. Отмечено, что диалог, в котором происходит обмен не только знаниями, но и личностными смыслами, сотрудничество и сотворчество, обеспечивает гуманистический, демократический стиль общения в системе «учитель-ученик», где большое значение приобретает признание равноценности и равнозначности всех партнеров общения, где происходит установление контакта между участниками образовательного процесса. Диалогизм в процессе музыкального обучения находит свое воплощение в различных формах: диалог между студентом и преподавателем на индивидуальных занятиях; диалог между студентом и произведением, а также «виртуальный» диалог с композитором – автором исполняемого произведения; диалог между студентами, выступающими в роли исполнителей-интерпретаторов, и студентами-слушателями на концертах, семинарах; макродиалог между культурами, когда музыкант исполняет произведения композиторов разных эпох. Основная цель диалогического взаимодействия в учебно-воспитательном процессе будущих учителей музыкального искусства заключается в том, чтобы вести студентов по пути активно-творческого, духовно-личностного, «понимающего» взаимодействия с музыкой, а также способствовать их самореализации в этом процессе.

Ключевые слова: диалог, диалогическое взаимодействие, музыкально-педагогический диалог, будущие учителя музыкального искусства.

*Iryna Levytska,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), senior lecturer,
Department of Music and Instrumental Training,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine*

PECULIARITIES OF DIALOGIC INTERACTION IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS

The article deals with the review of peculiarities of dialogic interaction in the educational process of future Music Art teachers. The essence of the term “dialogue” as well as its significance in music education have been revealed. A dialogue is considered to be a specific form of personal interaction and a kind of relations, when a partner is regarded as an equal free subject with his/her own interests, values and inner world. It has been emphasized that a dialogue should be based on openness, humanism, tolerance, kindness, activeness, readiness to accept others’ opinion, etc. A music pedagogical dialogue is characterized by the process of spiritual cooperation of a composer, a teacher and students. It has been also noted that a dialogue, in which the exchange of not only knowledge but also personal senses and collaboration take place, is provided by democratic style of communication in the system “teacher-student”, where equal significance of partners is of special importance. Dialogism in the process of music education is implemented in the following forms: a dialogue between a student and a teacher during one-to-one tuitions, a dialogue between a student and a music composition, as well as a virtual dialogue with a composer-an author of a music composition, a dialogue between students acting as performers-interpreters and students-listeners during concerts, seminars; a macrodialogue between cultures, when a musician performs compositions of different epochs. That is why the main purpose of dialogic interaction in the educational process of future Music Art teachers is to develop their creative and personal potential, teach them to understand music and contribute to their self-realization.

Keywords: dialogue, dialogic interaction, music pedagogical dialogue, future Music Art teachers.

Подано до редакції 07.01.2016

Рецензент: д. пед. н, проф. Г. Х. Яворська